

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

២០១៧

លិខិតបញ្ជាក់

សូមគោរពជូន

សម្តេចក្រឡាហោម ស ខេង

ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

កម្មវត្ថុ ៖ សំណើបង្កើតគណៈកម្មការស៊ើបអង្កេតជុំវិញរឿងក្តីឃាតកម្មលើ លោក កែម ឡី

នៅមុនឱកាសនៃខួបគម្រប់មួយឆ្នាំនៃមរណភាពរបស់លោក **កែម ឡី** យើងខ្ញុំជាអង្គការសង្គមស៊ីវិល ដែលមានរាយនាមខាងក្រោម សម្តែងក្តីបារម្ភជាថ្មីម្តងទៀតជុំវិញការវិវឌ្ឍតិចតួចនៅក្នុងការស៊ើបអង្កេតករណី ឃាតកម្មនេះ ក៏ដូចជា ការស៊ើបអង្កេត និងសវនាការជំនុំជម្រះមិនទាន់គ្រប់គ្រាន់ ដោយសារមានតែឈ្មោះ អឿត អាង ម្នាក់ប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវបានតុលាការសម្រេចផ្តន្ទាទោស ឬចោទប្រកាន់ជុំវិញការស្លាប់របស់លោក កែម ឡី។¹ ដោយសារតែការស៊ើបអង្កេតនៅមិនទាន់គ្រប់គ្រាន់ យើងខ្ញុំសូមស្នើឲ្យរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា (“រដ្ឋាភិបាល”) បង្កើតគណៈកម្មការស៊ើបអង្កេតឯករាជ្យ និងឥតលម្អៀងមួយស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ដើម្បី បន្តបើកការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមទៀត។

នៅថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៧ ក្លាមៗបន្ទាប់ពីការសម្រេចផ្តន្ទាទោសលើឈ្មោះ អឿត អាង ពីបទ មនុស្សឃាតលើលោក កែម ឡី មេធាវីរបស់ជនជាប់ចោទ អឿត អាង បានបញ្ជាក់ថា ការស៊ើបអង្កេតកំពុងតែធ្វើ បន្តទៀតលើមនុស្សពីរនាក់ដែលសង្ស័យថាជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងករណីឃាតកម្មនេះ ហើយការលើកឡើងនេះត្រូវ បានបញ្ជាក់ដោយតំណាងអយ្យការ លោក លី សុផាណា ដែលត្រូវបានដកស្រង់សម្តីថា សំណុំរឿងនេះត្រូវបាន បំបែក ដូច្នេះតុលាការអាចជំនុំជម្រះលើជនជាប់ចោទ អឿត អាង ដោយឡែកបាន ខណៈការស៊ើបអង្កេតលើជន សង្ស័យផ្សេងទៀតត្រូវបន្តធ្វើ។² មេធាវីរបស់ជនជាប់ចោទ អឿត អាង ត្រូវបានដកស្រង់សម្តីថា ជនសង្ស័យទាំង នោះមានបុរសម្នាក់ឈ្មោះ ‘ពូ លីស’ ដែល ជនជាប់ចោទ អឿត អាង បានផ្តល់សក្ខីកម្មថាជាអ្នកណែនាំខ្លួនឲ្យ ស្គាល់លោក កែម ឡី និងបុរសម្នាក់ទៀតឈ្មោះ ‘ចក់’ ដែលជនជាប់ចោទ អឿត អាង អះអាងថាបានលក់កាំភ្លើ

¹ សូមអាន ៖ អ៊ុច សុនី “ឃាតករសម្លាប់ លោក កែម ឡី ទទួលទោសជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ចំណែកពីរនាក់ផ្សេងទៀតកំពុងស្ថិត ក្នុងការស៊ើបអង្កេត” ឌី ខែមបូខា ដេលី, ថ្ងៃទី២៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៧ <http://bit.ly/2tXsXnz>

² ព្រឹត្តិ ឆេង និង ស្យាន តរតុន, “ជួប សម្លាប់” ទទួលទោសជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត”, ភ្នំពេញ ប៉ុស្តិ៍, ថ្ងៃទី២៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៧ <http://bit.ly/2urLLZ6>

ងខ្លីខ្លួន។³ បន្ថែមលើនេះទៀត សំណួរជាច្រើនជុំវិញមូលហេតុនៃយោធិកម្មនេះនៅពុំទាន់មានចម្លើយនៅឡើយទេ។ ទោះជាមានការអះអាងនេះក្តី ទាំងចៅក្រមស៊ើបសួរ លោក សេង លាង និងរដ្ឋាភិបាលនៅពុំទាន់បានផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈអំពីការវិវឌ្ឍសម្រាប់សាធារណជនជុំវិញការស៊ើបអង្កេត ឬកម្មវត្ថុដែលអាចពាក់ព័ន្ធនឹងការស៊ើបអង្កេតនេះនៅឡើយទេ។⁴

សិទ្ធិរស់រានមានជីវិត ត្រូវបានធានានៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃប្រទេសកម្ពុជា និងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិជាពិសេស កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ដែលកម្ពុជាជារដ្ឋភាគី។ កាតព្វកិច្ចក្នុងការការពារសិទ្ធិរស់រានមានជីវិតរួមបញ្ចូលទាំងកាតព្វកិច្ចវិជ្ជមានរបស់រដ្ឋាភិបាល ក្នុងការធានាដល់ការស៊ើបអង្កេតដោយឥតលម្អៀង និងហ្មត់ចត់លើករណីយោធិកម្មរបស់លោក កែម ឡី។⁵ គោលការណ៍អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការបង្ការប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងការស៊ើបអង្កេតជុំវិញការកាត់ទោសក្រៅច្បាប់ តាមអំពើចិត្ត និងដោយសង្ខេប (“គោលការណ៍ អ.ស.ប”) បញ្ជាក់បន្ថែមពីការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចនេះ និងសង្កត់ធ្ងន់យ៉ាងច្បាស់ថា រដ្ឋនានាត្រូវបើក ‘ការស៊ើបអង្កេតឲ្យបានហ្មត់ចត់ ឆាប់រហ័ស និងឥតលម្អៀងជុំវិញករណីសង្ស័យទាំងឡាយណាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការកាត់ទោសក្រៅច្បាប់ តាមអំពើចិត្ត និងដោយសង្ខេប’។⁶ បន្ថែមលើនេះទៀត ពិធីសាររបស់អ.ស.ប ស្តីពីការស៊ើបអង្កេតលើករណីយោធិកម្មក្រៅច្បាប់ (ឆ្នាំ២០១៦) (“ពិធីសាររដ្ឋមីនីសូតា”) កំណត់អំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវឲ្យមាន ‘ការត្រួតពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់របស់រដ្ឋាភិបាលជុំវិញអង្គហេតុ និងការបង្ហាញការពិតជាសាធារណៈ’ ដរាបណាមានការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត ព្រមទាំងចែងថា “ដំណើរការ និងលទ្ធផលនៃការស៊ើបអង្កេតត្រូវតែមានតម្លាភាព រួមបញ្ចូលទាំងការបើកចំហដល់ការពិនិត្យពិច័យពីសាធារណជន និងក្រុម

³ អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ, អង្គការឃ្លាំមើលសិទ្ធិមនុស្ស, និងគណៈកម្មការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិ, “កម្ពុជា៖ សំណួរសំខាន់ៗនៅមិនទាន់ដោះស្រាយ ក្រោយពីមានសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសក្នុងសវនាការករណីលោក កែម ឡី” ASA ២៣/៥៩៤៤/២០១៧, ថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៧។ <<http://bit.ly/2rRx4Nn>>

⁴ ក្រោយពីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀត អាង ក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ២០១៧ ចៅក្រមស៊ើបសួរលោក សេង លាង ត្រូវបានដកស្រង់ថា “បានបដិសេធនិយាយថាគុណការបានរកឃើញតម្រូវខ្លះនោះទេ”។ ព្រឹត្តិបត្រ, “យោធិកម្មរបស់លោក កែម ឡី ប្តឹងឧទ្ធរណ៍សុំបន្តបន្ថយទោស” ភ្នំពេញ ប៉ុស្តិ៍, ថ្ងៃទី២១ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៧ <<http://bit.ly/2ugcpDx>>

⁵ មាត្រា៣២ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទទួលស្គាល់សិទ្ធិរស់រានមានជីវិតរបស់បុគ្គលគ្រប់រូប។ បន្ថែមលើនេះទៀត មាត្រា៣១ ទទួលស្គាល់ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។ ជាពិសេស មាត្រា ៦ និងមាត្រា ២ (៣) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ (“ក.អ.ស.ព.ន”) ដែលព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (កម្ពុជា) ជារដ្ឋភាគី មិនត្រឹមតែតម្រូវឲ្យរដ្ឋនានាគោរពសិទ្ធិរស់រានមានជីវិតប៉ុណ្ណោះទេ តែថែមទាំងដាក់កាតព្វកិច្ចវិជ្ជមានដល់រដ្ឋក្នុងការស៊ើបអង្កេតករណីយោធិកម្មទាំងអស់ឲ្យបានសកម្ម និងគ្រប់គ្រាន់។ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ, ‘កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ, ៩៩៩ UNTS ១៧១ (ថ្ងៃទី១៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៦៦)’ <<http://bit.ly/1bNeudO>>

⁶ ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋាភិបាល និងសង្គមអង្គការសហប្រជាជាតិ “គោលការណ៍ស្តីពីការទប់ស្កាត់ និងការស៊ើបអង្កេតប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពលើការកាត់ទោសក្រៅច្បាប់តុលាការ តាមអំពើចិត្ត និងសង្ខេប” អេកូសុក សេចក្តីសម្រេចលេខ ១៩៨៩/៦៥ ថ្ងៃទី២៤ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ១៩៨៩ (១) <<http://bit.ly/2fYtuvE>>

គ្រួសាររបស់ជនរងគ្រោះ។⁷ ការខកខានរបស់អាជ្ញាធរក្នុងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានទាក់ទងនឹងការអះអាងពីការបន្តការស៊ើបអង្កេតលើករណីលោក កែម ឡឺ មិនស្របតាមបទដ្ឋានទាំងនេះ និងអាចញាក់បានថា ក្នុងករណីដែលពិតជាមានការស៊ើបអង្កេតបែបនេះមែន ការស៊ើបអង្កេតនេះមានការវិវឌ្ឍតិចតួចណាស់។

យើងខ្ញុំជាស្ថាប័នដូចមានរាយនាមខាងក្រោម ក៏សូមសម្តែងក្តីបារម្ភជាថ្មីឡើងវិញជុំវិញសវនាការជំនុំជម្រះលើជនជាប់ចោទ អឿត អាង ដែលនៅមានចន្លោះប្រហោង។ អ្នកសង្កេតការណ៍អន្តរជាតិមួយចំនួនក៏បានរិះគន់ច្រើនលើសវនាការជំនុំជម្រះលើ អឿត អាង នេះផងដែរ ដែលអ្នកសង្កេតការណ៍ទាំងនេះបានលើកឡើងថា សវនាការជំនុំជម្រះបានបង្ហាញពីការស៊ើបអង្កេត ដែលទំនងជានៅខ្វះខាតភាពច្បាស់លាស់ក្នុងទិដ្ឋភាពសំខាន់ៗ ជាច្រើនចំណុច។⁸ មូលហេតុនៅពីក្រោយឃាតកម្មដែលជាជំពាក់បំណុលចំនួន ៣.០០០ ដុល្លារអាមេរិក ត្រូវបានច្រានចោលដោយភរិយារបស់លោក កែម ឡឺ គឺ លោកស្រី ប៊ូ រចនា និងភរិយារបស់ជនជាប់ចោទ អឿត អាង គឺ លោកស្រី ហឿម ហិត។⁹ តំណាងអយ្យការ នៅក្នុងសវនាការជំនុំជម្រះពុំបានជំទាស់នឹងភាពដែលគួរឲ្យជឿជាក់បានជុំវិញមូលហេតុនៃការសម្លាប់នេះទេ ហើយក៏មិនបានសន្និដ្ឋានកត់សម្គាល់នៅក្នុងសាលក្រមដែរ ខណៈដែលភាពជំពាក់ជំពិននឹងជនសមគំនិតផ្សេងទៀតក៏មិនត្រូវបានរីករាយឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់នោះដែរ។ គួរនាំទីរបស់គួរអង្គទាំងឡាយដែលអាចកំណត់កិច្ចការបាននៅក្នុងកស្មតាងជាខ្សែវីដេអូដែលបានដាក់ជូនតុលាការពិនិត្យពុំត្រូវបានពិនិត្យពិច័យនោះទេនៅក្នុងការស៊ើបអង្កេត ឬសវនាការជំនុំជម្រះ។¹⁰ លើសពីនេះទៀត បន្ទាប់ពីការចោទប្រកាន់លើជនជាប់ចោទ អឿត អាង មានសេចក្តីរាយការណ៍ថា មន្ត្រីនិងយោធាខ្លះបានជួបជាមួយនឹង អឿត អាង មួយសប្តាហ៍មុនឃាតកម្មលើលោក កែម ឡឺ។¹¹ តំណាងរដ្ឋាភិបាលមួយចំនួនក៏បានបង្ហាញពីមន្ទិលសង្ស័យរបស់ខ្លួនលើមូលហេតុដែលជនជាប់ចោទ អឿត អាង បានលើកឡើង¹² និងសក្តីកម្ម

⁷ ក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមអង្គការសហប្រជាជាតិ, ‘របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីការកាត់ទោសក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ តាមអំពើចិត្ត និងសង្ខេប៖ ពិធីសារមិនស្មើគ្នាស្តីពីការស៊ើបអង្កេតការស្លាប់ក្រៅច្បាប់៖ កំណែប្រែសេចក្តីណែនាំស្តីពីការទប់ស្កាត់ និងស៊ើបអង្កេតប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពជុំវិញការកាត់ទោសក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ តាមអំពើចិត្ត និងសង្ខេប’ A/HRC/32/39/Add.4 ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦, មាត្រា ១០, ៣២ ដោយឡែកពីគ្នា។ <<http://bit.ly/2r6UXRH>>

⁸ អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ, អង្គការឃ្លាំមើលសិទ្ធិមនុស្ស, និងគណៈកម្មការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិ, ‘កម្ពុជា៖ សំណួរសំខាន់ៗនៅមិនទាន់ដោះស្រាយ ក្រោយពីមានសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសក្នុងសវនាការករណីលោក កែម ឡឺ’។

⁹ ម៉េច តារា, ញ៉ែម ឆេង, ស្យុន តារុន, និង ជីក កល្យាណ, ‘អ្នកជំនិតនឹងឃាតករចាញ់សម្លាប់លោក កែម ឡឺ ថាការលើកឡើងនេះមិនគួរឲ្យជឿ’ ភ្នំពេញ ប៉ុស្តិ៍, ថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៦ <<http://bit.ly/2arzd2G>>

¹⁰ សម្រាប់ព័ត៌មានលម្អិត សូមមើល ‘បញ្ហាប្រាំបីចំណុចនៅមិនទាន់ដោះស្រាយគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងសវនាការជំនុំជម្រះ’ របស់អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ, អង្គការឃ្លាំមើលសិទ្ធិមនុស្ស, និងគណៈកម្មការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិ, ‘កម្ពុជា៖ សំណួរសំខាន់ៗនៅមិនទាន់ដោះស្រាយ ក្រោយពីមានសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសក្នុងសវនាការករណីលោក កែម ឡឺ’

¹¹ ‘នយោបាយមរណៈនៅកម្ពុជា’, កាសែត Al Jazeera ភ្នាក់ងារ ១០១ ប្រចាំទិសខាងកើត, ថ្ងៃទី១២ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៧ <<http://bit.ly/2mECWH1>>

¹² អាណាត ប៉ាលីហ្គា និង ទូច សុខា, ‘សំណុំរឿងលោក កែម ឡឺ ត្រូវបានបញ្ចប់’ ភ្នំពេញ ប៉ុស្តិ៍ (ថ្ងៃទី២៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៦) <<http://bit.ly/2id0pNj>>

ដែលថា អៀត អាង ប្រព្រឹត្តតែម្នាក់ឯង។¹³ សេចក្តីថ្លែងការណ៍ទាំងនេះ រួមផ្សំទាំងការខកខានរបស់តំណាង អយ្យការក្នុងការជំរុញសេចក្តីដេញដោលបញ្ហាទាំងនេះនៅក្នុងសវនាការជំនុំជម្រះ បង្ហាញថាការស៊ើបអង្កេត និង សវនាការជំនុំជម្រះនៅមិនទាន់បំពេញតាមបទដ្ឋានទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ តាមច្បាប់ជាតិ និងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនៅឡើយទេ។

នៅពេលនេះ យើងខ្ញុំស្នើដល់រដ្ឋាភិបាលគួរបង្កើតគណៈកម្មការស៊ើបអង្កេតមួយដើម្បីបើកការស៊ើប អង្កេតលើឃាតកម្មនេះដោយឯករាជ្យ ឥតលម្អៀង មានប្រសិទ្ធភាព និងតម្លាភាព។ គោលការណ៍ទី១១ នៃ គោលការណ៍របស់ អ.ស.ប អំពាវនាវឲ្យមានការបង្កើតគណៈកម្មការស៊ើបអង្កេត នៅពេល ‘នីតិវិធីនៃការស៊ើប អង្កេតដែលមានស្រាប់មិនទាន់គ្រប់គ្រាន់ ដោយសារកង្វះខាតជំនាញ ឬភាពឥតលម្អៀង ដោយសារសារសំខាន់ នៃបញ្ហានោះ ឬដោយសារតែការកើតមានទូទៅនៃការរំលោភបំពាន និងនៅក្នុងករណីដែលមានបណ្តឹងពីភាព ខ្វះខាតទាំងនេះពីក្រុមគ្រួសាររបស់ជនរងគ្រោះ’។¹⁴ ការច្រានចោលមូលហេតុដែលឈានដល់ការសម្លាប់ដោយ សាច់ញាតិរបស់លោក កែម ឡី និង អៀត អាង ទំនងជាបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវជុំវិញ ‘បណ្តឹងពីក្រុមគ្រួសារ របស់ជនរងគ្រោះ’ ស្របតាមគោលការណ៍របស់ អ.ស.ប។¹⁵ ដើម្បីឲ្យគណៈកម្មការស៊ើបអង្កេតមានគុណ សម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ និងបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលកំណត់ដោយគោលការណ៍របស់ អ.ស.ប ‘សមាជិកនៃគណៈកម្មការបែបនេះត្រូវតែជ្រើសរើសដោយផ្អែកលើភាពឥតលម្អៀង សមត្ថភាព និងឯករាជ្យភាពដែលមានការ ទទួលស្គាល់ ក្នុងនាមជារូបវន្តបុគ្គល។ ជាពិសេស សមាជិកទាំងនេះត្រូវតែឯករាជ្យពីស្ថាប័ន ភ្នាក់ងារ ឬបុគ្គល ណាដែលអាចជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងកម្មវត្ថុដែលត្រូវស៊ើបអង្កេត’។¹⁶

ដោយហេតុថា ឃាតកម្មនេះបានកើតឡើងក្នុងបរិយាកាសដែលមានការគាបសង្កត់ទៅលើអ្នកការពារ សិទ្ធិមនុស្ស និងគណបក្សនយោបាយជំទាស់ កើនឡើងកាន់តែច្រើន ព្រមទាំងនៅក្នុងបរិបទជុំវិញប្រវត្តិនៃការ សម្លាប់អ្នកការពារសិទ្ធិមនុស្សដោយមានអំពើនិទណ្ឌភាព ដែលមានការកត់ត្រាយ៉ាងច្បាស់លាស់នៅកម្ពុជា ជា ការចាំបាច់ដែលថា គណៈកម្មការស៊ើបអង្កេតនេះគួរតែចូលរួមដោយរូបវន្តបុគ្គល ដែលមានអ្នកជំនាញច្បាប់ អន្តរជាតិ និងមន្ត្រីសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ជាដើម។

ក្រោយពីឃាតកម្មលើលោក កែម ឡី អ្នកជំនាញសិទ្ធិមនុស្សរបស់ អ.ស.ប ចំនួន ៥ រូបបានអំពាវនាវ ស្រដៀងគ្នាឲ្យមានការស៊ើបអង្កេត ដោយបានលើកឡើងថា “យើងខ្ញុំសូមអំពាវនាវឲ្យមានការស៊ើបអង្កេតលើ

¹³ យួន ណារិម និង ហ្សូមប៊ិរ គីធីវី ‘មួយខែក្រោយមក នៅតែគ្មានព័ត៌មានទាក់ទងនឹងការស៊ើបអង្កេតឃាតកម្មលោក កែម ឡី’ ខេមបូឌា ដេលី (២០១៦ ឆ្នាំ សីហាខែ ១០ ថ្ងៃទី) <http://www.cambodiadailykhmer.com/33552>

¹⁴ ក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមអង្គការសហប្រជាជាតិ “គោលការណ៍ស្តីពីការទប់ស្កាត់ និងការស៊ើបអង្កេតប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព លើការកាត់ទោសក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ តាមអំពើចិត្ត និងសង្ខេប”

¹⁵ “នយោបាយមរណៈនៅកម្ពុជា”, កាសែត Al Jazeera ភ្នាក់ងារ ១០១ ប្រចាំទិសខាងកើត

¹⁶ កថាខណ្ឌទី១១ ក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមអង្គការសហប្រជាជាតិ “គោលការណ៍ស្តីពីការទប់ស្កាត់ និងការស៊ើបអង្កេតប្រកប ដោយប្រសិទ្ធភាពលើការកាត់ទោសក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ តាមអំពើចិត្ត និងសង្ខេប”

ឃាតកម្មនេះឲ្យឆាប់រហ័ស ហ្មត់ចត់ និងឥតលម្អៀង [...] ដែលការស៊ើបអង្កេតនេះត្រូវធ្វើដោយស្ថាប័នឯករាជ្យ ដែលពុំមានទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋាភិបាល។¹⁷ ការស៊ើបអង្កេតលើឃាតកម្មលោក កែម ឡី ដែលមានលក្ខណៈ ចន្លោះប្រហោងច្រើនមិនបានបំពេញតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ឬកាតព្វកិច្ចរបស់ប្រទេសកម្ពុជាតាមច្បាប់ជាតិ និង ច្បាប់អន្តរជាតិនោះទេ ហើយពេលនេះ មានភាពចាំបាច់ដែលត្រូវបង្កើតគណៈកម្មការស៊ើបអង្កេតឯករាជ្យមួយ ដើម្បីជួយសម្រួលដល់ការស្វែងរកយុត្តិធម៌ដល់ក្រុមគ្រួសាររបស់ជនរងគ្រោះ។

យើងខ្ញុំជាស្ថាប័នដែលមានរាយនាមខាងក្រោម សូមសម្តែងនូវក្តីបារម្ភជាថ្មីជុំវិញកង្វះខាតនៃការស៊ើប អង្កេតលើឃាតកម្មលោក កែម ឡី និងការវិវឌ្ឍតិចតួចនៅក្នុងការស៊ើបអង្កេតបន្តបន្ទាប់ទៅលើជនសង្ស័យជា អ្នកសមគំនិតផ្សេងទៀតក្នុងឃាតកម្មមួយនេះ ក៏ដូចជាស្នើយ៉ាងទទួលថា នៅពេលនេះការស៊ើបអង្កេតគួរតែត្រូវ បានធ្វើឡើងដោយគណៈកម្មការស៊ើបអង្កេតឯករាជ្យ និងឥតលម្អៀង។

សូម **សម្តេចក្រឡាហោម** ទទួលនូវគោរពរាប់អានអំពីយើងខ្ញុំ។

ថ្ងៃទី៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៧

ចម្លងជូន៖

- ១. សម្តេចតេជោ **ហ៊ុន សែន** នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- ២. ឯកឧត្តម **អង្គ វង្ស វឌ្ឍនា** រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌
- ៣. ឯកឧត្តម **ជិន ម៉ាលីន** អនុរដ្ឋលេខាធិការ ក្រសួងយុត្តិធម៌
- ៤. ឯកឧត្តម **យូ ប៊ុនឡេង** ប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍
- ៥. ឯកឧត្តម **អ៊ុក សារុយ** អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍
- ៦. ឯកឧត្តម នាយឧត្តមសេនីយ៍ **នេត សារឿន** អគ្គស្នងការនគរបាលជាតិ
- ៧. លោក **តាំង ស៊ុនឡាយ** ប្រធានសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ
- ៨. លោក **យេត ចរិយា** ព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ

បញ្ជីអង្គការគាំទ្រលិខិតនេះ ៖

- ១. 7amleh – មជ្ឈមណ្ឌលអារ៉ាប់ដើម្បីការរីកចម្រើននៃប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម
- ២. ActiveWatch - ទីភ្នាក់ងារឃ្លាំមើលសារព័ត៌មាន
- ៣. Ad IDEM/សមាគមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយមេធាវីកាណាដា
- ៤. Adil Soz - មូលនិធិអន្តរជាតិសម្រាប់ការការពារសេរីភាពខាងការនិយាយស្តី

¹⁷ ការិយាល័យឧត្តមស្នងការទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ, អ្នកជំនាញសិទ្ធិមនុស្សរបស់ អ.ស.ប ថ្កោលទោស ការសម្លាប់លោក កែម ឡី ដែលជាអ្នកវិភាគនយោបាយ និងសកម្មជននៅកម្ពុជា, ថ្ងៃទី១៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៦ <http://bit.ly/29R6kbG>

- ៥. សម្ព័ន្ធគណនេយ្យភាពសង្គមកម្ពុជា (ANSA)
- ៦. មជ្ឈមណ្ឌលអ្នកសារព័ត៌មានអាហ្វហ្កានីស្ថាន
- ៧. មជ្ឈមណ្ឌលនៃសេរីភាពទទួលព័ត៌មានអាហ្វ្រិក
- ៨. វិទ្យាស្ថានប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ អាលបេនៀន
- ៩. Aliansi Jurnalis Independen (Alliance of Independent Journalists)
- ១០. អាមេរិកាំងដើម្បីប្រជាធិបតេយ្យ និងសិទ្ធិមនុស្សនៅបារាំង
- ១១. អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ
- ១២. បណ្តាញអាហ្វិកស៍ ដើម្បីព័ត៌មានសិទ្ធិមនុស្ស
- ១៣. អង្គការមាត្រា១៩
- ១៤. សមាជិកសភាទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សអាស៊ាន
- ១៥. Asociación Nacional de la Prensa (National Press Association)
- ១៦. Asociación por los Derechos Civiles (Association for Civil Rights)
- ១៧. Associação Brasileira de Jornalismo Investigativo (Brazilian Association for Investigative Journalism)
- ១៨. សមាគមដើម្បីសេរីភាពខាងគំនិត និងការបញ្ចេញមតិ
- ១៩. សមាគមដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍សារព័ត៌មាននៅស៊ូដង់ខាងត្បូង
- ២០. សមាគមអ្នកធ្វើការខាងសារព័ត៌មាននៅ កាវីបៀន
- ២១. សមាគមសារព័ត៌មានអេឡិចត្រូនិកឯករាជ្យ
- ២២. មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្ស បារាំង
- ២៣. សមាគមអ្នកសារព័ត៌មាន ប៊ែលឡាហ្សុស
- ២៤. សហគមន៍បឹងឈូក
- ២៥. សហគមន៍បឹងកក់
- ២៦. សហគមន៍តំបន់ការពារធនធានធម្មជាតិបឹងទន្លេម្រេច ស្រុករៀង ខេត្តព្រះវិហារ
- ២៧. អង្គការអភិវឌ្ឍន៍សំលេងសហគមន៍
- ២៨. Bytes for All
- ២៩. វិទ្យាស្ថាន ខៃរ៉ូ សម្រាប់ការសិក្សាសិទ្ធិមនុស្ស
- ៣០. សមាគមអភិវឌ្ឍន៍ជីវភាពពលរដ្ឋកម្ពុជា
- ៣១. សមាគមយុវជនជនជាតិដើមភាគតិចកម្ពុជា (CIYA)
- ៣២. មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា (CCHR)
- ៣៣. មជ្ឈមណ្ឌលកម្ពុជាដើម្បីប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯករាជ្យ
- ៣៤. សមាគមអាដហុក ការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងអភិវឌ្ឍន៍នៅកម្ពុជា (ADHOC)
- ៣៥. សមាគមគ្រូបង្រៀនកម្ពុជាឯករាជ្យ (CITA)
- ៣៦. សម្ព័ន្ធខ្មែរជំរឿន និងការពារសិទ្ធិមនុស្ស លីកាដូ (LICADHO)

- ៣៧. អ្នកសារព័ត៌មានកាណាដាដើម្បីការបញ្ចេញមតិដោយសេរី
- ៣៨. បណ្តាញសិទ្ធិអ្នកគំរូបកំប្លែងអន្តរជាតិ
- ៣៩. មជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់វិជ្ជាជីវៈសារព័ត៌មានឯករាជ្យ - ហុងហ្គារី
- ៤០. មជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់វិជ្ជាជីវៈសារព័ត៌មានឯករាជ្យ - រ៉ូម៉ានី
- ៤១. មជ្ឈមណ្ឌលដើម្បីសេរីភាពសារព័ត៌មាន និងការទទួលខុសត្រូវ
- ៤២. មជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់ការសិក្សាសារព័ត៌មាន និងកសាងសន្តិភាព
- ៤៣. មជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់វិជ្ជាជីវៈសារព័ត៌មានឯករាជ្យ - ម៉ាឡេស៊ី
- ៤៤. Centro de Archivos y Acceso a la Información Pública
- ៤៥. Centro de Reportes Informativos sobre Guatemala
- ៤៦. Centro Nacional de Comunicación Social (National Center for Social Communication)
- ៤៧. បណ្តាញសិទ្ធិកុមារអន្តរជាតិ
- ៤៨. អង្គការអ្នកការពារសិទ្ធិពលរដ្ឋ
- ៤៩. សម្ព័ន្ធដើម្បីសុចរិតភាព និងគណនេយ្យភាពសង្គម (CISA)
- ៥០. Comité por la Libre Expresión (Committee for Free Expression)
- ៥១. គណៈកម្មាធិការដើម្បីការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា (COMFREL)
- ៥២. គណៈកម្មាធិការដើម្បីការពារអ្នកសារព័ត៌មាន
- ៥៣. មជ្ឈមណ្ឌលអប់រំច្បាប់សម្រាប់សហគមន៍ (CLEC)
- ៥៤. បណ្តាញសហគមន៍ខេត្តពោធិសាត់
- ៥៥. Derechos Digitales
- ៥៦. Digital Rights Foundation
- ៥៧. Egyptian Organization for Human Rights
- ៥៨. Electronic Frontier Foundation
- ៥៩. អង្គការសមធម៌កម្ពុជា (EC)
- ៦០. Espacio Público
- ៦១. Federation of Nepali Journalists
- ៦២. Foro de Periodismo Argentino (Argentine Journalism Forum)
- ៦៣. ចលនាប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសេរី
- ៦៤. វេទិកាសេរីភាព
- ៦៥. Freedom House
- ៦៦. វិទ្យាស្ថាននៃសេរីភាពបញ្ចេញមតិ
- ៦៧. Fundación Andina para la Observación y el Estudio de Medios (Andean Foundation for Media Observation & Study)
- ៦៨. Fundación Karisma (Karisma Foundation)
- ៦៩. Fundación para la Libertad de Prensa (Foundation for Press Freedom)

- ៧០. Global Voices Advox
- ៧១. Global Witness
- ៧២. Globe International Center
- ៧៣. Gulf Center for Human Rights
- ៧៤. សមាគមអ្នកសារព័ត៌មានហុងកុង
- ៧៥. ក្រុមការងារពិសេសសិទ្ធិលំនៅឋាន (HRTF)
- ៧៦. បណ្តាញសិទ្ធិមនុស្សដើម្បីអ្នកសារព័ត៌មាន
- ៧៧. អង្គការឃ្លាំមើលសិទ្ធិមនុស្ស (HRW)
- ៧៨. Hungarian Civil Liberties Union
- ៧៩. IFEX
- ៨០. Ilam Media Center for Arab Palestinians in Israel
- ៨១. Independent Journalism Center, Moldova
- ៨២. Index on Censorship
- ៨៣. សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចឃុំប្រមេរ ខេត្តព្រះវិហារ
- ៨៤. សមាគមឥន្ទ្រទេវី (IDA)
- ៨៥. Initiative for Freedom of Expression - Turkey
- ៨៦. Institute for Media and Society
- ៨៧. Institute for Reporters' Freedom and Safety
- ៨៨. Institute for the Studies on Free Flow of Information
- ៨៩. Institute of Mass Information
- ៩០. Instituto de Prensa y Libertad de Expresión (Institute of Press and Freedom of Expression)
- ៩១. Instituto Prensa y Sociedad (Institute for Press and Society)
- ៩២. Instituto Prensa y Sociedad de Venezuela (Press and Society Institute of Venezuela)
- ៩៣. Inter American Press Association (Sociedad Interamericana de Prensa)
- ៩៤. International Commission of Jurists (ICJ)
- ៩៥. សហព័ន្ធអ្នកសារព័ត៌មានអន្តរជាតិ
- ៩៦. International Federation of Library Associations and Institutions - Free Access to Information and Freedom of Expression Committee
- ៩៧. មជ្ឈមណ្ឌលសារព័ត៌មានអន្តរជាតិ
- ៩៨. វិទ្យាស្ថានសារព័ត៌មានអន្តរជាតិ
- ៩៩. International Publishers Association
- ១០០. IPS Communication Foundation - bianet
- ១០១. Journaliste en danger (Journalist in Danger)

- ១០២. Journalists' Trade Union
- ១០៣. សមាគម ខ្មែរកម្ពុជាក្រោមដើម្បីសិទ្ធិមនុស្ស និងអភិវឌ្ឍន៍
- ១០៤. សមាគមសម្ព័ន្ធនិស្សិតបញ្ញវន្តខ្មែរ
- ១០៥. សហគមន៍ដីធ្លី ភូមិ១ សង្កាត់៣ ខេត្តព្រះសីហនុ
- ១០៦. សហគមន៍ដីធ្លី ភូមិត្រួស ខេត្តបាត់ដំបង
- ១០៧. សហគមន៍ដីធ្លី ភូមិស្តង់ ខេត្តសៀមរាប
- ១០៨. សហគមន៍ដីធ្លីឡូពាង ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង
- ១០៩. Maharat Foundation (Skills Foundation)
- ១១០. MARCH Lebanon
- ១១១. Media Foundation for West Africa
- ១១២. Media Institute of Southern Africa
- ១១៣. វិទ្យាស្ថានគោលនយោបាយប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ
- ១១៤. Media Rights Agenda
- ១១៥. ឃ្លាំមើលសារព័ត៌មាន
- ១១៦. Media, Entertainment and Arts Alliance
- ១១៧. Mediacentar Sarajevo
- ១១៨. Metamorphosis, Foundation for Internet and Society
- ១១៩. Mizzima News
- ១២០. អង្គការមាតាធម្មជាតិ
- ១២១. National Union of Somali Journalists
- ១២២. គណៈកម្មាធិការអព្យាក្រឹត និងយុត្តិធម៌ ដើម្បីការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងត្រឹមត្រូវនៅកម្ពុជា
- ១២៣. Norwegian PEN
- ១២៤. OBSERVACOM
- ១២៥. Observatorio Latinoamericano para la Libertad de Expresión (Latin American Observatory for the Freedom of Expression)
- ១២៦. Open Media
- ១២៧. P24 the Platform for Independent Journalism
- ១២៨. វេទិកាសេរីភាពប៉ាស៊ីហ្វិក
- ១២៩. សមាគមសារព័ត៌មានកោះប៉ាស៊ីហ្វិក
- ១៣០. មូលនិធិសារព័ត៌មានប៉ាគីស្ថាន
- ១៣១. មជ្ឈមណ្ឌលប៉ាលេស្ទីន ដើម្បីការអភិវឌ្ឍន៍ និងសេរីភាពប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ (MADA)
- ១៣២. PEN American Center
- ១៣៣. PEN Canada

- ១៣៤. PEN International
- ១៣៥. អង្គការលើកស្ទួយប្រជាពលរដ្ឋ
- ១៣៦. ហត្ថមន៍ភ្នំបាត
- ១៣៧. អង្គការពន្លកខ្មែរ (PKH)
- ១៣៨. Privacy International
- ១៣៩. Public Association "Journalists"
- ១៤០. សហគមន៍ផ្លូវភ្លើង ទូលសង្កែ A
- ១៤១. សារព័ត៌មានគ្មានព្រំដែន
- ១៤២. សមាគមជាងភ្នែក (STT)
- ១៤៣. អង្គការសីលការ
- ១៤៤. Sindicato de Periodistas del Paraguay (Paraguayan Union of Journalists)
- ១៤៥. Social Media Exchange, Lebanon
- ១៤៦. Software Freedom Law Centre
- ១៤៧. សហគមន៍ SOS ព្រលានយន្តហោះអន្តរជាតិភ្នំពេញ
- ១៤៨. South East Europe Media Organisation
- ១៤៩. South East European Network for Professionalization of Media
- ១៥០. សម្ព័ន្ធសារព័ត៌មានអាស៊ីអាគ្នេយ៍
- ១៥១. មជ្ឈមណ្ឌលស៊ីរី ដើម្បីប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងសេរីភាពបញ្ចេញមតិ
- ១៥២. Thai Journalists Association
- ១៥៣. ក្រុមការងារដើម្បីដោះស្រាយទំនាស់
- ១៥៤. ក្រុមអ្នកច្បាប់ការពារសិទ្ធិកម្ពុជា
- ១៥៥. Trinidad & Tobago Publishers & Broadcasters Association
- ១៥៦. Vigilance pour la Démocratie et l'État Civique (Vigilance for Democracy and the Civic State)
- ១៥៧. Visualizing Impact
- ១៥៨. សមាគមអ្នកសារព័ត៌មាននៃអាហ្វ្រិកខាងលិច /Union des Journalistes de l'Afrique de l'Ouest
- ១៥៩. មណ្ឌលព័ត៌មាន ស្រ្តីកម្ពុជា
- ១៦០. សមាគមអ្នកផ្សាយវិទ្យុសហគមន៍ពិភពលោក
- ១៦១. សមាគមសារព័ត៌មាន និងអ្នកបោះពុម្ពផ្សាយសារព័ត៌មានពិភពលោក
- ១៦២. អង្គការពិភពលោកប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម (OMCT)
- ១៦៣. ក្រុមប្រឹក្សាយុវជនកម្ពុជា
- ១៦៤. កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ធនធានយុវជន